

Markéta Hronová
marketa.hronova@hn.cz

Víkend

V

Po očkování se dobře vyspěte

Spánek po vakcině zvýší tvorbu protilátek, sport při onkologické nemoci pomůže s léčbou. Stále je co objevovat, říká imunoložka Blanka Říhová.

Strany 20–21

Látka, jež by mohla léčit líp než Ozempic

Umělá inteligence pomohla vědcům odhalit v mozku molekulu, která se jeví jako velmi účinný lék obezity.

Strana 22

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Co z tebe jednou bude?

Právě vrcholí boj o místa na středních školách a v zásadě tedy o to, jakou cestou se teenageri vydají. Svět se mění a rodiče stále častěji hledají školy, které se mu přizpůsobí. Jaké dovednosti si mají středoškoláci odnést, aby v budoucnosti obstáli?

Jak si představujete ideální střední školu? „Aby tam dobře učili cizí jazyky, naučili nás pracovat s financemi a umožnili vyjet do zahraničí,“ odpovídají osmáci a deváťáci Základní školy V Zahradách ve středočeském Berouně. Když padne otázka, jestli by chtěli jít cestou odborné školy, nebo raději všeobecného vzdělání, je tomu ve třídách tak půl na půl.

Právě něco mezi odbornou školou a všeobecně zaměřeným gymnáziem nabízí lycea, která v Česku donedávna nebyla moc známá – tvořila jen čtyři procenta z celkové nabídky středních škol. Letos kapacity lyceí stouply o pětinu a vzrostl také zájem o ně ze strany žáků – alespoň jednu přihlášku si na ně podala šestina uchazečů, tedy téměř 22 tisíc dětí.

Nové přírodovědné a technické lyceum letos otevírá i Petra Illnerová, majitelka komplexu Mateřské školy Montessori Beroun a ZŠ V Zahradách. „Hlavní impulz byl vhodná budova, na kterou jsem narazila, a vnitřní potřeba dovést systém vzdělávání, který se nám v Berouně za 13 let podařilo vybudovat,“ popisuje. Původně chtěla zřídit střední odbornou školu zaměřenou na informační technologie. To jí ale na ministerstvu školství nedovolili, protože v dlouhodobém záměru je podpora všeobecně vzdělávacích oborů, hlavně lyceí. Illnerová proto nejdříve hledala, jaká zaměření v okolí chybí, protože vzdálenost od domova je parametr, který je pro žáky při rozhodování o výběru střední školy dost důležitý. Beroun je v dojezdové vzdálenosti z Prahy, Kladna, Plzně a okolních obcí. A navíc – v prstenci kolem Prahy přibývá obyvatel a s tím souvisí i hlad po školách.

Nakonec zvolila technické lyceum, ve kterém zhmotnila původně plánované IT zaměření, a přírodovědné, kde realizovala trochu sama sebe – na vysoké škole kromě teologie vystudovala i vědeckou biologii na Univerzitě Karlově. Co chce oproti stávajícím školám nabídnout navíc? „Rozhodně propojení s praxí, odbornost. Snažím se učit praktickým dovednostem, jako je prezentování nebo spolupráce už na základní škole. Na zahradě děti stávají kurník, dělají kompost, sází, vyrábí v rámci polytechniky. To je velmi úsměvné pozorovat, jak jdou v bílém oblečení a některé mají poprvé v životě v ruce rýč. Je důležité pomoci dětem vybudovat vztah k práci, protože to jim dnes chybí,“ vysvětluje. Že to dělá dobře, potvrdily například výsledky pří-

jímacích zkoušek na střední školy. Její deváťáci je napsali nejlépe na Berounsku – jak v češtině, tak i matematice. A všichni se dostali na střední školu, kterou si zapsali na první místo.

Prožít, nadchnout a nezapomenout na svět

Střední škola má podle její zřizovatelky dát žákovi jasnou představu, jak v praxi vypadá obor, v němž by chtěl jednou pracovat. Proto už nyní pro přírodovědné lyceum domlouvá spolupráci s výzkumnými ústavami, úřady, společností Vodovody a kanalizace Beroun, vysokými školami a také soukromými majiteli farem a pozemků, aby žáci viděli, jak je odlišný vztah k půdě, zemědělství a hospodaření u soukromníků a u státní správy. Z praxe by měli být také vyučující odborných předmětů, kteří dokážou nadchnout a motivovat pro obor, nejen ho odučit. „Výhodou soukromé školy oproti státní je větší flexibilita v najímání vyučujících – mohou jim dát smlouvu na tři měsíce, aby každé úterý po třech hodinách odučili svou odbornost, a pak zase najmout někoho jiného. Veřejné školy to mají těžší,“ popisuje.

Hodně prakticky chce učit i jazyky. Ideální podle ní je, pokud studenti ve druhém nebo třetím ročníku odjedou studovat do zahraničí na celý rok. „Naučí se flexibilitě, samostatnosti, zařídí si věci. Není to jen o tom, naučit se jazyk, je to životní zkušenost,“ říká s tím, že dokáže studenty vyslat na výměnné zahraniční pobyty.

Berounské lyceum ministerstvo do rejstříku zapsalo letos 22. ledna – tehdy do konce termínu pro podávání přihlášek zbýval necelý měsíc. „Nezvládli jsme už žádnou marketingovou kampaň ani dny otevřených dveří. Informovali jsme vlastně jen rodiče naší školy a deváťáky – a ostatní pak pomocí Instagramu. Uvidíme, jestli se letos podaří otevřít třídu, potřebujeme alespoň šest žáků. Teď napneme všechny síly na marketing,“ říká Illnerová. První jednotky přihlášek dorazily, ale je možné, že ještě přibudou v dalších kolech přijímacího řízení. Přijímat tady plánují až do září.

V posledních deseti patnácti letech soukromé střední školy spíše mizely – z dob devadesátých let neměly dobrou pověst. „Kdo se nedostal na státní gymnázium, mohl v podstatě bez zkoušek a s příslibem, že dostane maturitu, studovat za peníze. Možná to trochu zjednodušují, ale to je hlavní důvod, proč

dal stát poměrně brzy stopku vzniku nových soukromých středních škol," popsal před časem pro HN ředitel Institutu inovativních škol Pavel Kraemer. A nikomu to příliš nevaňdilo, protože po soukromých středních školách také dlouho nebyla poptávka. Přišli slabší ročníky a zaplněné nebyly ani třídy na těch veřejných. Před třemi lety se ale situace otočila – nastoupily silnější ročníky, a zejména v Praze, velkých městech a jejich okolí poptávka výsoce převýšila nabídku, a tak nastal trochu kolaps.

Média zaplnily zprávy, že se na preferované školy nedostaly ani děti s vysokým počtem bodů v přijímacích zkouškách, a prostor pro otevření nových oborů se otevřel. Ministerstvo školství je začalo nejen povolovat, ale dokonce vítat – a to, jak už bylo řečeno, zejména obory všeobecně vzdělávací, o které je v současnosti největší zájem. Posledních pět let jich stále přibývá. A to jak celých škol – u gymnázií se jejich počet zvýšil zhruba o dvacet –, tak i jednotlivé třídy, které otvírají už stávající školy.

Je to vidět i na Berounsku. Dříve Illnerová konkurenční de facto neměla, teď už jsou ve městě a nejbližším okolí další tři základní soukromé školy, což je na tak malou oblast dost. Jednou z nich je například MŠ a ZŠ Via, založená v roce 2020 pod záštitou Nadace TipSport. V Berouně vzniká celý kampus Via – billboardy tam či v Praze lákají na vznikající bilingvní gymnázium.

„Myslím, že se konečně dostáváme do bodu, kdy soukromé střední školy přestaly být brány jako „záchrana“ pro děti, které si na nich kupují maturitu. Bude ale ještě chvíli trvat, než se odliší kvalita od pozlátka,“ míní. Strach z neúspěchu nemá. Do nákupu budovy pro novou střední školu a její rekonstrukce investovala kolem 28 milionů korun. „Jsou to moje vlastní peníze, za které jsem si mohla pohodlně užívat, nestojí za mnou žádná nadace, investor ani organizace. Je to těžké, ale řekla bych, že o to víc školou žiju, je to moje srdeční záležitost. Věřím ve smysluplnost vzdělávání další generace,“ přemítá. Školné bude podobné jako na ZŠ 140 tisíc korun za rok.

Za zmínku stojí i určitá proměna generace rodičů: Ti s pozitivními zkušenostmi se soukromými MŠ a ZŠ, menšími kolektivy či alternativnějšími přístupy chtějí v téhle vzdělávací cestě pokračovat – a dopřát to dětem i pro středoškolské roky.

Středoškoláci 2.0?

Jak by vlastně vzdělávání na střední škole mělo vypadat, aby co nejlépe odpovídalo trendům 21. století a připravilo studenty na život? V čerstvé zprávě o stavu české ekonomiky představené v březnu upozorňuje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), že by Česko mělo navýšit kapacity všeobecných středoškolských programů a posílit „všeobecné gramotnosti a přenositelné kompetence v odborném vzdělávání“, zejména u žáků v nematuritních oborech. O obojí – tedy zjednodušeně řečeno umět spolupracovat, prezentovat a komunikovat – se ministerstvo školství nyní snaží, chystá úpravu středoškolských oborů i toho, co by se ve školách měli žáci učit. Odborné školy ale s úpravami v duchu přání OECD příliš nesouhlasí.

„Technické obory opravdu nemůžete stavět na takzvaných soft skills. Ano, i technik by se měl naučit prezentovat, ale hlavní náplň studia musí být v odbornosti. K čemu mi bude, když mi IT expert vyšvihne skvělou prezentaci, pokud nedokáže naprogramovat webové stránky?“ ptá se předseda Unie školských asociací Česha Jiří Zajíček. Zdírážňuje, že se doporučení OECD nedá generalizovat a týká se spíše humanitních oborů. „Musí to být rozumný kompromis,“ myslí si.

Přidat více všeobecného základu i na odborné školy má ministerstvo školství v plánu. Zástupci středních škol se ale obávají toho, zda si pod všeobecným základem představují autoři změn ve středních školách to samé jako oni.

„Nepředstavuji si to tak, že na odborných školách bude více češtiny a angličtiny, ale více všeobecného odborného základu. Tedy jednoduše: my na chemické škole se budeme více soustřeďovat na obecnou chemii než na konkrétní technologii. Nebudu žákům do detailu vysvětlovat, jak dělá kyselinu sirovou takhle firma a jak jiná,“ přibližuje Zajíček, který je zároveň ředitelem veřejné Masarykovy střední školy chemické v Praze. Pak podle něj může platit, že když dítě nastoupí na konkrétní pozici, tak se sice bude muset některé věci doučit, ale bude mít odborný základ, na kterém bude moc stavět.

Národní pedagogický institut jako jeden z prvních kroků reformy středních škol představil návrh na úpravu množství středoškolských oborů – ze současných 231 jich má být jen kolem stovky. Některé, jako například prodavač, by zmizely. V nejradikálnějším návrhu škrtnú by se třeba dosud nabízené obory kameník, kominík, malíř a lakýrník, montér suchých staveb, obkladač, zedník, pokrývač, sklénář a podlahář sloučili do jednoho oboru stavební řemesla. Který z návrhů Národního pedagogického institutu projde, má ministerstvo školství rozhodnout v nejbližších dnech.

Loni také ministerstvo představilo nový obor. Kromě odborně zaměřených lyceí, jako je třeba zdravotnické, pedago-

Děti od 3 do 19 let Petra Illnerová zřídila v Berouně Montessori školu, později ZŠ, teď chystá lyceum. **Foto: HN – Honza Mudra**

Technologie Budoucnost? Mnozí ji vidí třeba v programování, digitální gramotnosti a AI. **Foto: HN – Libor Fojtík**

gické nebo technické, letos prvních třicet škol nabízí i všeobecné lyceum, které ministerstvo školství propagovalo jako vzdělávání pro 21. století. Poprvé se otevře na třiceti školách. Bude se v něm vyučovat 60 procent všeobecných předmětů a 40 procent výuky může každá škola vybrat podle svého zaměření, většina předmětů by však měla být odborných. Počítá se s tím, že student bude po maturitě pokračovat na vyšší odborné nebo vysoké škole, kde získá užší zaměření.

Zajímavé na novém oboru je, že na každé škole vypadá jinak – velmi inovativně k němu přistoupila například Československá obchodní akademie v Resslově ulici v Praze. Tato veřejná škola na rozdíl od řady ostatních klade větší důraz na předměty, jako je osobnostní výchova nebo možnost přijít s vlastním projektem, na kterém mohou studenti v průběhu studia pracovat. Plánují se zaměřit i na fyzickou a psychickou pohodu, komunikaci a řešit se bude také orientace ve světovém dění nebo využívání nejnovějších digitálních technologií k práci. Studentům nabízí hlubší studium v předmětech, o které mají zájem, a motivují je k aktivní účasti na dění ve společnosti.

Jinde ale všeobecné lyceum hodně připomíná již existující obory. Na paradox, že se měla více blížit gymnáziím, ale teď jsou spíše bližší odborným školám, upozornili odborníci věnující se vzdělávání. Podle náměstka ministra školství Jiřího Nantla (ODS) je třeba vyjasnit, co by do oně odborně zaměřené části vzdělávání v těchto oborech mělo spadat. „Je to pilotní projekt. Uvidíme, jak se současný model osvědčí a co bude případně potřeba upravit,“ řekl HN.

① ②

Představy Chceme se naučit, jak zacházet s penězi, ale i cizí jazyky, říká devátáci z Berouna, jak si představují své středoškolské studium. **Foto: HN – Honza Mudra**

Netradiční přístup Na pražské „Preslovce“ vybudovali třeba coworkingové a mediální centrum, zakládají zde start-upy či budují centrum umělé inteligence. **Foto: HN – Libor Fojtík**

Studium zde připomíná více vysokou školu než střední. Žáci často i místo vyučování pracují na svých nebo školních projektech. K postupu do dalšího ročníku ale student musí splnit minimálně 75 procent docházky. Ředitel proto spustil program na podporu aktivních studentů. Když se do něj student zapíše, tak se na něj povinná docházka nevztahuje. „Musí mít ale všechny známky doplněné a komunikovat s vyučujícím. Je to velká svoboda, ale i zodpovědnost. Pár lidí to nezvládne a ze školy musí odejít. Ale moc jich není. Jsme výběrová škola, a když už sem někdo jde, většinou právě přesně kvůli tomuhle,“ popsala před časem jedna ze studentek Anna Bučinská.

Maximální zapojování absolventů do výuky je dalším ze specifík školy. Podle ředitele Radka Sáblika je důležité získat co nejvíce odborníků z praxe a to se svými platovými možnostmi má šanci udělat pouze tak, že osloví exstudenty. „Naše škola je o tisíc procent inovativnější než ostatní školy v Praze,“ odpovídá další ze studentů, Oliver Cingl, na otázku, proč se přihlásil právě sem.

Sáblik na školu nastoupil rok před sametovou revolucí, tehdy nebyla ničím výjimečná. „Uřadoval tady pan ředitel, který ve čtyři hodiny odpoledne zamkl. Nebylo tady nic,“ popisuje. Sám se hodně angažoval ve sportu, dělal předsedu basketbalového svazu, Sokola, vedoucího centra mládeže na Spartě. Měl zkušenosti se řízením projektů a lidí, a to mu později podle jeho slov pomohlo. Aktivní přístup ale vyvolává i kritiku – ať už jde o stížnosti jiných ředitelů škol, nebo protesty vlastních zaměstnanců. „Kolem roku 2011 tady byla část hodně konzervativních učitelů, kterým se mé nastavení nelíbilo a chtěli se mě zbavit. Jiní pedagogové se mě zastali, ale tehdy jsem pochopil, že pokud chci, aby se tady něco změnilo, musím do toho zapojit především mladé,“ vysvětluje. Zhruba ve stejnou dobu nastal větší boom moderních technologií, všechno se zrychlilo a chyběli lidé, kteří by o nich mohli učit. Tehdy začal více zapojovat absolventy, dnes je na škole učitelů do 25 let už skoro polovina.

Pocit jistoty, že něco znamená

Samostatnou kapitolou jsou učiliště. I tam se ale ukazuje, že nemusí zůstat „zamrzlá“ v čase. Například Střední škola gastronomická Adolpha Kolpinga ve Žďáru nad Sázavou dokázala

i z méně populárních učňovských oborů udělat školu, o kterou je zájem. Začíná to propojením s reálným životem. Studenty si kdokoli může objednat na raut, svatbu, účastní se různých akcí třeba i na Pražském hradě. Mají vlastní jídelnu, kavárnu, pečou cukroví.

Důležitý je ale i přístup ke studentům. Ne všichni si gastronomii vybrali dobrovolně, řadě žáků škola prostě zbyla, protože se jinam nedostali. Nebo nastupují s velmi nízkým sebevědomím, protože jim na základní škole nešlo učení. „Naši učitelé chápou, že k nim přicházejí žáci, kteří nezažili úspěch, a jejich úloha je pomoci jim najít smysl, dát jim pocit, že nejsou k ničemu,“ popisuje ředitel školy Jiří Cočev v dokumentární sérii Jak se dělá dobrá škola, kterou připravila Česká televize ve spolupráci s neziskovou organizací věnující se vzdělávání.

Přesně tak popisuje svůj zážitek i cukrářka, absolventka a nyní mistrová Tereza Zelená: „Neměla jsem dobré známky, nevěděla jsem, co dál. Skvělá mistrová mě ale vedla k řemeslu, začala jsem jezdit na soutěže, otřkla jsem se. Škola mi dala pocit jistoty, že něco znamená,“ popsala. I k výuce tradičních předmětů, jako je český jazyk, se tu snaží přistupovat tak, aby ho žáci měli šanci zvládnout a byl pro ně užitečný. Aby rozuměli textu a pravopis si vysvětlují třeba na příkladu časté chyby v psaní „i/í“ u slova pečící papír.

Ministerstvo školství by chtělo dostat k modernímu stylu učení všechny školy, aby dovednosti, které se tam naučí, byly co nejvíce využitelné v budoucím životě. Nyní dokončili a snaží se uvést v život revizi učiva na základních školách. Následovat by měla také úprava středoškolských vzdělávacích programů.

Podle analytičky EDUinu Nikolý Šrámkové by se odborníci při tvorbě nových „osnov“ pro střední školy měli soustředit na všeobecně využitelné kompetence tak, jak radí OECD. Tedy aby se žáci naučili hlavně pracovat s textem, porozumět zadání, spolupráci, pracovat na projektech, zvládnout nějakou finanční rozvahu, dobře je také učení založené na bádání. Trh práce se mění a těžko se předpovídá, jaká povolání tu budou za deset let. „Bude důležité myslet na to, že střední škola zůstane pro většinu žáků opravdu jen tím středním článkem vzdělávání. Většina absolventů odchází na vysokou školu anebo pokračuje v kurzech celoživotního vzdělávání, o které je čím dál větší zájem,“ připomíná.

Inzerce

SPOTLIGHT.CZ

18. 3. 2025

Matkou ve 42 letech? Začínám! Dřív jsem byla mnohem víc mimo, říká Adéla Elbel

Celý rozhovor

18. 3. 2025

Blíží se Orbánův konec? Novinář popisuje změnu v Maďarsku, nový lídr na to jde jinak

Celý rozhovor

19. 3. 2025

„Vítězství.“ Putin Trumpa přehrál, ruská média jsou nadšená, říká z Moskvy Just

Celý rozhovor

20. 3. 2025

Láme se osud herního giganta? Tolik nudy jsem nečekal, říká o Assassin's Creed Mowald

Celý rozhovor

Celé rozhovory najdete na [Aktuálně.cz](https://aktuálně.cz) nebo v podcastových aplikacích